

Roditeljstvo i priprema djeteta za polazak u školu: psiho-socijalne dimenzije

Mart, 2008

Uvod

Polazak djeteta u školu je veliki preokret ne samo za dijete nego i za roditelje. I roditelji i dijete dobiva nove zadatke koje moraju ispunjavati. Da bi se dijete što lakše adaptiralo na novu sredinu, potrebno je već dosta ranije otpočeti rad sa djetetom na tome da će za određeno vrijeme dobiti nove zadatke koje valja rješavati. Dijete je najlakše pripremiti za ozbiljne buduće zadatke škole kroz igru. O ovoj temi, pripremanja djece za školu, će biti govora u ovome eseju.

Da li je vaše dijete spremno za polazak u školu?

Polazak djeteta u školu predstavlja određenu vrstu testa ne samo za dijete, nego i za roditelje. Prelazak iz vrtića ili kućnog doma u školu jeste veliki preokret za dijete. Dijete mora da bude doraslo jednoj takvoj promjeni kako bi što lakše i brže se adaptiralo jednoj novoj sredini. Od prvog djetetovog utiska o školi će zavisiti njegov odnos prema školi, odnos prema drugovima u razredu i na kraju njegov sami uspjeh. Preokupacija predškolskog djeteta se svodi uglavnom na igru, međutim kada dijete krene u školu ono ima određene obaveze prema školi koje mora da ispunjava nezavisno od njegovog htijenja, što znači učenje zamijenjuje ustaljenu svakodnevnu aktivnost "igru". Roditelji bi trebali posmatrati svoje dijete u raznim situacijama, jer sve te situacije doprinose pripremanju djeteta za školu. Navest ću neke:

Ponašanje djeteta kod igranja

- Zna li se dijete samostalno igrati?
- Zna li se dijete pridržavati pravila igre?
- Da li dječiju pažnju nešto ili neko može narušiti tokom igre?
- Da li dijete pokazuje određene ideje tokom igre? (da kreira prostor, ugasi svjetlo...)
- Da li dijete uspjeva svoje ideje sprovesti u praksu?
- Da li dijete poseže za igračkama druge djece?

- Da li dijete izabire partnera za igru ili biva izabrano?

Ponašanje djeteta kod aktivnog sudjelovanja

- Da li dijete pokazuje interesovanje za novim?
- Da li se dijete igra do završetka igre ili odustaje kada vidi da u određenoj igri gubi?

Ponašanje djeteta kod uspostavljanja kontakata i ponašanje u grupi

- Da li dijete ima kontakta sa drugom djecom?
- Na koji način dijete reagira na nove kontakte?
- Da li dijete uzima obzir na drugu djecu ili misli samo na sebe?
- Na koji način dijete traži kontakt sa drugom djecom, verbalno ili fizički?
- Da li dijete podstiče drugu djecu da nešto zajedno rade?
- Pomaže li dijete drugoj djeci (kod oblačenja, pospremanja itd)
- Smije li se dijete?
- Uzima li drugu djecu u zaštitu kada ih neko zadirkiva?
- Uzima li stvari druge djece bez pitanja?

- Kako reagira kada neko drugo dijete pokvari njegovu igračku?
- Kako reagira kada mu neko nešto naredi, zamoli ili zabrani?

Ponašanje djeteta kod zajedničkog rada sa drugom djecom

- Da li je dijete slobodno da kaže svoje vlastito mišljenje?
- Da li konflikte sa drugom djecom samostalno rješava ili zove nekoga drugog u pomoć?
- Može li iskazati verbalno svoja osjećanja?
- Uzima li u obzir osjećanja druge djece?
- Može li se dijete držati dogovorenog?

Na koji način pripremiti dijete za polazak u školu?

Dijete mora da bude fizički, psihički i intelektualno zrelo za polazak u školu.

Za dijete je jako bitno da sa pozitivnim stavovima krene u školu. Zato je jako važno da roditelji uvijek samo pozitivno pričaju o školi, tj. kada pričaju kako je to bilo u njihovo vrijeme ići u školu. Čest je slučaj da roditelji pričaju o batinama koje su dobivali, o dugosatnom stajanju u ćosku za nedisciplinu itd.

Jako je bitno da se zajedno veselite sa svojim djetetom. Treba izbjegavati rečenice poput „Kada kreneš u školu gotovo je sa igranjem“ ili „Jedva čekam da kreneš u školi da te tamo učitelj dovede u red“, jer onda djeca stiču negativan stav o školi i strahuju da se više nikada neće moći igrati, a kako znamo do tada je igra bila njihova najveća zanimacija. Sada strahuju da će to sve izgubiti ako im se tim rečenicama priča. Škola treba da znači mjesto u kome će dijete upoznati nove prijatelje, u kojoj će samostalno moći čitati i pisati itd.

Vrlo je bitno da dijete naučite da će ga u školi ocjenjivati i upoređivati sa drugom djecom iz razreda. Međutim djetetu jasno dajte do znanja da njegova uspješnost u školi neće uticati na to koliko ga vi kao roditelj volite.

Da bi dijete moglo pamtit i školsko gradivo bitno je da njegovo pamćenje trenirate još prije polaska u školu. Postoje mnoge igre pomoći kojih to možete raditi. Jedna od igara zahtijeva da djetetu dadnete da par minuta razgleda neku fotografiju ili sliku i nakon par minuta dijete treba da opiše šta se sve nalazi na toj slici. Vježbajte s djetetom oblikovanje rečenica, jer i time možete trenirati njegovo pamćenje. Jedan primjer takve igre koji može pomoći u tome je sljedeći, i to, što više igrača sudjeluje u igri, to bolje. Najmlađi počinje sa rečenicom «Hana trči», drugi igrač treba da doda na tu rečenicu jednu riječ. Npr. «Hana trči brzo». Treći igrač ponavlja tu rečenicu i dodaje još jednu riječ.

Igra se završava kada rečenica postane toliko duga da je više niko od djece ne može ponoviti.

U školi je također bitno da dijete ima razvijen osjećaj pažnje. Jedna takva igra bi mogla pomoći u razvoju dječije pažnje. Na stolu se postavi nekoliko razglednica, dijete posmatra te razglednice i onda treba da odgovori npr. na kojoj razglednici ima najviše crvene boje, na kojoj ima najviše ljudi, na kojoj se razglednici djeca igraju, koliko je djece učestvovalo u igri itd.

Dijete prije polaska u školu treba znati pridržavati se određenih pravila. Jer će i u školi biti određena pravila koja će dijete morati poštivati. Da bi se dijete moglo tako ponašati, treba se sa djetetom još prije škole igrati određenih igara koja zahtijevaju pridržavanje pravila. Neke igre poput igranje fudbala, domina i sl. mogu pomoći u tome.

Dijete bi trebalo već prije škole da bude u stanju da drži neke kraće govore u vidu recitacije ili prepričavanja nečega. Jedna igra može pomoći u tome. Sve što je za igr potrebno je kamera za snimanje i određeni tekstovi koje će roditelji i djeca naučiti napamet. Kada svi nauče tekstove svako će stati pred kameru i izracitovat će ono što je naučio pred svima. Tako se dijete oslobađa straha da nastupa pred drugima.

Računske operacije možete vježbati još prije polaska u školu. Npr. dok šetate parkom sakupljajte listove sa djetetom, izbrojte ko je koliko skupio itd. Ili npr. kada idete u kupovinu zamolite vaše dijete da vam izračuna koliko vam treba novaca da kupite kilogram jabuka. Ili ga zamolite da vam kaže koliko kusura vam treba vratiti prodavačica. Ako se vozite autom i na sljedećoj tabli piše da imate još 50 kilometara do željenog cilja, pitajte dijete koliko vam još vremena treba do cilja ako vozite 25km/h.

Sa djecom se igrajte onih igara koje će kod djece razvijati takmičarski duh. Npr. nađite jednu kartu svijeta i neka svaki igrač dobije da nađe neku zemlju. Onaj koji prvi nađe taj je pobjednik.

Igrajte se sa djecom igara kojima će djeca vježbati svoju orijentaciju u prirodi. Npr. u šumi sakrijte

neko blago koje djeca trebaju da nađu. Pri tome im nacrtajte kartu koja vodi do blaga. Karta treba sadržavati pravac, broj koraka itd. Npr. idite 10 koraka istočno, zatim skrenite lijevo, potom pratite tok rijeke itd.

Potaknite vaše dijete da što više vježba vještinu pisanja. Ostavljajte mu na noćnom stoliću ceduljice uvijek sa nekim pitanjem. Tražite od djeteta odgovor, ali u pismenoj formi.

Razvijajte maštu i kreativnost kod vače djece. Dok šetate, dječacima posebno u oko zapadaju auta. Pitajte dijete za registraciju auta. Potaknite ga da od slova koja su sadržana na registraciji napravi rečenicu. Npr. ako registracija glasi D-PK, rečenica bi mogla glasiti «Danas pada kiša».

Stvari koje bi dijete trebalo raditi samostalno pred polazak u školu

Dijete mora biti naviknuto da bude odvojeno od svojih roditelja. Pokušajte par puta vaše dijete ostaviti samo da se igra u svojoj sobi. Dogovorite se sa dedom da morate da nešto obavite i da on to vrijeme provede sa vašim djetetom.

Dijete bi trebalo moći izaći na kraj sa drugim ljudima, jer škola je mjesto prepuna nepoznatih i stranih lica. Dijete bi se trebalo osjećati slobodno da druge zamoli za pomoć, da drugima dopusti da i oni nesto ispričaju itd. Da bi se takve osobine razvile kod djeteta pustite ga da dođe u kontakt sa drugom djecom u parku. Pustite ga kada idete u kupovinu da pita prodavačicu koliko neka čokoladica košta koju bi on volio da mu je vi kupite.

Dijete mora biti u stanju da podnese da bude u masi, jer škola je mjesto gdje ima mnogo više djece nego u jednoj grupi u vrtiću u koju je išlo vaše dijete. Posjećujte sa djetetom gradska prevozna sredstva, idite u one parkove za djecu koji su najviše posjećeni.

Jako je bitno da dijete zna da će u školi kao i u vrtiću biti kritizirano za svoje ponašanje. To kritiziranje može biti opravdano i neopravdano i može doći od strane učitelja ali i od strane druge djece. Dijete će također biti jako mnogo puta upoređivano sa drugom djecom. Prilikom testova

provjere znanja, učitelji često pohvale ono dijete koje je najbolje uradilo određenih zadatak, ali i upute kritiku onom djetetu koje je loše uradilo zadatak.

Vaše dijete mora znati samostalno obavljati određene radnje poput oblačenja, pranja ruku prije i poslije jela, odlaska u toilet i slično.

Vrlo je bitno da vaše dijete bude u stanju da se u određenim vremenima i kod određenih radnji mirno ponaša, jer će se to od njega očekivati i u školi. Važno je da dijete nauči da mora sačekati pauzu da bi nastavio npr. svoje igranje. Recimo ako dijete ruča i sjedi sa roditeljima za stolom, ono mora znati da tek kada završi sa svojim jelom, smije ići da se igra, jer i u školi će morati čekati dok školsko zvono ne zazvoni i tek onda smije da jede svoj sendvič, da se glasno smije, da telefonira majci itd.

Dijete bi trebalo znati najvažnije boje (žuta, crvena, plava, bijela, crna).

Trebalo bi znati prepoznavati veličinu predmeta, znati razlikovati koji je predmet najmanji, koji je veći od nekog drugog predmeta.

Bilo bi poželjno da dijete napamet zna adresu stanovanja i broj telefona svojih roditelja.

Nekoliko preporuka za dobar školski početak

Uvježbati put do škole

Za predškolsku djecu je jako bitno da zajedno sa roditeljima uvježbaju put do škole prije nego krenu u školu. Istraživanja su pokazala da svake godine nestane veliki broj djece na putu prema školi. Tome su posebno izložena djeca koja tek kreću u školu. Razlog leži u tome što šestogodišnjaci još nisu ni psihički a ni fizički u stanju da uvijek ocijene kakva se situacija odvija u saobraćaju, pa im se često dešava da nekada ne mogu da ocijene koliko je neko auto udaljeno od njih itd. Roditeljima se preporučuje da dijete ne ide najkraćim putem do škole, nego najsigurnijim. Treba koristiti onaj put koji je popraćen sa mnogo prodavnica, sa mnogo semafora i zebri. Roditelji bi trebali nekoliko prvih sedmica pratiti dijete do škole i dolaziti pred njega kada je nastava završena. Međutim ima mnogo roditelja koji smatraju put do škole toliko opasnim, tako da svoje dijete prate svaki dan do škole i ponovo idu pred njega. Pedagozi kažu da je put do škole za dijete jedna jako važna vježba koja doprinosi da se kod djeteta razvija samostalnost i samopouzdanje. Da bi dijete lakše i bez straha samo počelo ići u školu, dajte mu do znanja da vi vjerujete da on to sam može uspjeti, ili ako se bojite da se vaše dijete neće moći dobro snaći na putu do škole, pustite vaše dijete samo do škole, a vi ga bez

njegovog znanja pratite do škole. Jako je važno da dijete ne zna da ga vi pratite, jer bi tada imalo osjećaj da vi kao roditelj niste sigurni da vaše dijete to samo može uspjeti.

Kupovina odgovarajuće školske torbe

Odabir školske torbe je jako bitan za dijete, jer će dijete svaki dan nositi torbu u školu, nosit će jako često teške stvari. Pošto su još dječija leđa jako osjetljiva i još uvijek se razvijaju bitno je odabrati torbu koja će štititi dječija leđa od teškog tereta, koja će odgovarati visini, težini i drugim faktorima koji su važni pri odabiru školske torbe. Čest je slučaj da dijete nasljeđuje školsku torbu od braće i sestara, jer ponekad roditelji nisu u mogućnosti djetetu kupiti njegovu školsku torbu. Tako imamo slučaj da djeca godinama na ramenima i leđima nose stvari koje jako mnogo mogu da utiču na pravilno držanje ramena i kičme, ali i na sami razvoj dječije muskulature. Roditelji bi trebali pri kupovini školske torbe povesti dijete sa sobom, da bi ono na licu mjesta moglo torbu isprobati, ali i da bi moglo uticati pri odabiru torbe pri npr. izboru boje.

Prvi školski dan snimiti na kasetu

Prvi školski dan je za svakog đaka jedinstven događaj u životu. Zbog toga je jako bitno da dijete taj događaj sačuva ne samo u svom sjećanju, nego i

na video filmu ili slikama. Taj sačuvani materijal ne treba služiti samo kao uspomena na početak školovanja, nego treba djetetu pomoći da prati svoj razvoj, jer gotova sva djeca su toliko uzbuđena da uopšte nisu u stanju da sve ono što se dešava prime k znanju. Zato im se treba ponuditi da u miru nakon nekoliko prvih školskih dana pogledaju šta se zapravo dešavalo.

Djetetu obezbjediti njegovu radnu sferu

Dijete bi trebalo imati jedan svoj kutak u stanu u kome bi mogao obavljati školske zadaće, igrati se sa svojim prijateljima itd. Najbolje bi bilo kada bi roditelji omogućili djetetu da ima svoju sobu. Pedagozi su mišljenja da dječija soba treba da zadovoljava dvije funkcije, da bude pogodna za učenje, ali i za igru. Ovako bi trebala izgledati dječija soba:

-> sa mnogo knjiga, časopisa i novina koji će pobuditi kod djece želju za čitanjem. U sobi se ne trebaju nalaziti samo dječije knjige, nego i knjige za odrasle, ali sa sadržajem koji može dijete da čita i razumije.

-> sa ormarom gdje stoje igračke (ali ne previše njih), sa makazama, papirom, ljepljivom i svim onim što je djetetu potrebno za crtanje, pisanje, pravljenje različitih oblika od papira itd.

-> dječiji radni sto ne bi trebao da bude suviše malen, suviše nizak, a ni previsok. Treba da

odgovara dječijoj visini. Dječija radna stolica bi trebala biti pokretna, najbolje da bude na točkove, kako bi dijete što brže moglo i u sjedećem položaju doći do određenih stvari. Školske stvari treba uvijek da stoje na istom mjestu, jer ukoliko dijete želi da radi domaću zadaću iz matematike i 15 minuta provede tražeći linear, to traženje će mu odvratiti pažnju od učenja i oslabiti njegovu koncentraciju. Ako dijete odmah ima potrebni materijal, može se odmah «baciti» na domaću zadaću. Također je jako bitno da na stolu nema ništa što bi odvrćalo dječiju pažnju. Npr. ako dijete radi zadaću iz matematike, a na stolu se nađe sveska iz lektire. Ta će sveska odvrćati njegovu pažnju i slabiti koncentraciju.

Sa djetetom organizovati malu zabavu

Jako je bitno da upoznate djecu koja će ići sa vašim djetetom u isti razred. Ništa manje bitno je i da upoznate njihove roditelje. To možete postići organizovanjem jedne male zabave za djecu.

Motivirati prvačice

Sva djeca su različita. Nekoj djeci treba puno više vremena da savladaju neke stvari, nekoj djeci manje. Bitno je da roditelji ohrabre svoje dijete ne samo kod učenja nego kod svih aktivnosti koje dijete ima. Pokušajte sa sljedećim rečenicama : «Znam da daješ maksimum od sebe», Jako si uporan kada nešto želiš, to si naslijedio od svog djeda». Ako vaše dijete uradi diktat bez greške,

nemojte počinjati sa rečenicom « Nema grešaka u diktatu, ali bi tvoj rukopis stvarno mogao biti bolji».

Organizovati svakodnevnicu

Polazak djeteta u školu povlači za sobom mnoge promjene u roditeljskom domu. I roditelji i dijete dobivaju nove zadaće. Roditelji se moraju pobrinuti ko će dijete voditi u školu, ko će ići po dijete iz škole, kada će raditi domaće zadaće, ko će sa djetetom raditi domaće zadaće. Sve to je jako bitno isplanirati, pogotovo ako su oba roditelja u radnom odnosu. Dijete također očekuju mnoge promjene. U školu mora ići svaki dan, mora biti na vrijeme u školi, mora učiti, raditi domaće zadaće itd. Još prije polaska u školu je bitno da dijete određene stvari radi uvijek isto, tj. bitno je da dijete ima redovne obroke, da na vrijeme ide u krevet, da na vrijeme ustaje kako bi se mogao spremati za školu itd.

Odlazak na roditeljske sastanke

Odlazak na roditeljske sastanke je jedan od načina da vidite kako se vaše dijete adaptiralo u novoj

sredini, da vidite da li je vaše dijete društveno, da li ga druga djeca zbog nečega zadirkivaju i sl. Tu ćete saznati sve ono što vam vaše dijete samo neće reći. Također je to jedan od načina da stupite u kontakt sa drugim roditeljima i sa njima popričate o njihovim iskustvima sa djecom.

Izvršavanje domaćih zadataka

Da bi dijete navikli na izvršavanje domaćih zadataka bitno je da dijete prije polaska u školu ima određene zadatke koje samo obavlja kod kuće. To mogu biti zadaci razne prirode, npr. da dijete sedmično zalijeva cvijeće, da prosipa smeće, da se brine o svom kućnom ljubimcu, da posprema svoju sobu itd. Sve ove zadaće će pripremiti da dijete lakše prihvati da radi i školske zadaće. Dijete treba samostalno da radi školske zadaće. Roditelji se uvijek trebaju naći u blizini ako se kod djeteta pojave određene poteškoće pri izradi domaćih zadataka. Djetetu se treba dati određeni broj minuta za određeni domaći zadatak, kako bi se dijete naučilo raditi pod vremenskim ograničenjem. U školi također dijete ima samo 40 minuta da uradi određenu provjeru znanja, a ne cijeli dan. Domaće zadaće se uvijek trebaju raditi na istom mjestu, i u isto vrijeme, jer su djeca naviknuta na rutinu. Domaće zadaće se trebaju raditi između tri i šest sati poslije podne kada se dijete odmorilo od školskog stresa. To je iz razloga što čovjekov organizam u toku dana prolazi kroz dva perioda koji su pogodni za učenje. Prvi period traje od 9:00

do 12:00 sati, a drugi period traje od 16:00 pa do

19:00 sati. Vrijeme između treba iskoristiti za odmor i igru. Podijelite sa vašim djetetom domaće zadatke u male porcije. Nakon svake porcije neka uslijedi pauza. Kada dijete uspješno uradi jedan domaći zadatak, ono će biti motivirano da i ostale zadatke koji slijede uspješno uradi.

Jako je bitno da vi kao roditelj saznate šta se očekuje od vašeg djeteta u prvom razredu. Hoće li djeca preći sva slova, do kojeg broja će raditi računske operacije itd.

ZAKLJUČAK

Roditelji snose odgovornost za svoju djecu. Djeca su još u prvim godinama života potpuno ovisna o staratelju, odnosno o osobi koja se za dijete brine. Ako se djetetu ne dadne da jede, ono samo neće jesti, ako ga se ne opere poslije izvršene nužde, ono to samo neće uraditi. Jedna od odgovornosti roditelja jeste da rade sa djecom kako bi se djeca što bolje pripremila za školu. Jedan od najboljih načina jeste kroz igru. Ako se djetetu kaže da mirno sjedi za vrijeme ručka ono to neće raditi, međutim ako se djetetu kaže da je to pravilo igre da svi mirno sjede za stolom tokom ručka, dijete će mirno i sjediti. Razlog leži u tome što dijete mirno sjedenje vidi kao igru, a kada mu se to naredi, vidi to samo kao naredbu odraslih da se tako i ponaša.

LITERATURA

- 1) 10 Tipps für einen guten Schulstart, Sebastian Juris, www.hoppsala.de
- 2) Tipps für einen erfolgreichen Schulstart, www.gslichplatt.kyf.th.schule.de
- 3) Keine Angst vor dem „Ernst des Lebens“, Hilde Burger, www.mobile-elternmagazin.de
- 4) Eintritt in die Schule, www.fammiennetz.bs.ch/schulkinder.htm
- 5) Vorbereitung auf die Schule, B. Shniebel, www.hallo-eltern.de
- 6) Vorbereitung auf die Schule, Uta Reimann-Höhn, www.daserste.de
- 7) Schulfähigkeit-Vom Spielkind zum Lernkind, Adelheid Fangrath, www.hoppsala.de
- 8) Der Ernst des Lebens, Beate Schwegmann-Böttcher, www.kitaProfis-online.de
- 9) Polazak deteta u školu, www.bebinsvet.net
- 10) Was Kinder schlau macht?, Cornelia Nitsch